

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री सारदा प्रसाद घिमिरे
माननीय न्यायाधीश श्री विश्वम्भरप्रसाद श्रेष्ठ
फैसला

०७०-सी-०२३८

मुद्दा: बकसपत्र लिखत बदर।

जिमिदार नाउँको श्रीमती जिल्ला बाँके, वसुदेवपुर गाउँ विकास समिति वार्ड नं. ५
सूर्जीगाउँ बस्ने कलावती नाउँ-----१

निवेदक
वादी

विरुद्ध

केशवरामकी एकासगोलको श्रीमती ऐ. ऐ. बस्ने सुदामा नाउनी-----१

विपक्षी
प्रतिवादी

सुरु तहमा फैसला गर्ने :- माननीय जिल्ला न्यायाधीश श्री सीता प्रसाद पोखरेल
बाँके जिल्ला अदालत।

फैसला मिति :- २०६७।२।१२

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने :- माननीय मुख्य न्यायाधीश श्री केशव प्रसाद मैनाली
माननीय न्यायाधीश श्री सत्यमोहन जोशी थारु
पुनरावेदन अदालत, नेपालगञ्ज।

फैसला मिति :- २०६८।३।२८

पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको मिति २०६८।३।२८ को फैसला उपर उपर यस
अदालतमा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१)(क) बमोजिम मुद्दा दोहो-याई हेर्ने
निस्सा प्रदान भई सोही ऐनको दफा ९(१) बमोजिम दायर हुन आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त
तथ्य र निर्णय यसप्रकार छ:-

(१) हामी वादी प्रतिवादीका बीचमा दे.नं. ११५४ को अंश मुद्दा दायर भै विचाराधिन रहेको र
उक्त अंश मुद्दामा फिराद परेको अधिल्लो मितिलाई मानो छुट्टिएको मिति कायम गरी

अंशवण्डाको २०, २१, २२, २३ नं. बमोजिम फाँटवारी माग गर्ने आदेश भएपछि प्रतिवादी सुदामा नाउनी तथा केशवराम समेतले वण्डा लाग्ने सम्पत्तिलाई वण्डा नलाग्ने भनी बाँके बसुदेवपुर गाउँ विकास समिति वडा नं. ६ हाल कि.नं. ९३१ को ज.वि. ०-२-१० मिति २०६५।६।२ हालै देखिको बकसपत्र लेखि दिई सो जग्गामा कसैको अंश हक नलाग्ने मेरो एकलौटी हक भोगको भनी फाँटवारी देखाएकोले उक्त मिति २०६५।६।२ र.नं. ६५१ को पारित बकसपत्रको नक्कल मिति २०६६।५।१७ गते सारी हेर्दा जानकारी भएकाले स्व. अम्रिकाप्रसाद नाउँ तथा म फिरादी एक सगोलमा रहे भएको तथ्य र सगोलको आर्जनको सम्पत्ति भएको तथ्य विपक्षीलाई थाहाँ हुँदा हुँदै म फिरादीलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याई स्व. अम्रिकाप्रसाद नाउँले उक्त सम्पत्ति वण्डा गर्न नपरोस आफूलाई फाइदा होस भन्ने उद्देश्यले कि.नं. ९३१ को ज.वि.०-२-१० को जग्गाबाट अंश हक बञ्चित तुल्याउने मनसायले म फिरादीको सहमति मञ्जुरी बिना बकसपत्र गरी दिएको कार्य दानबकसको १, ५ नं. तथा लेनदेन व्यवहारको १० नं. बमोजिम लिखित बदर गराई हक इन्साफ गरीपाउँ भन्ने व्यहोराको फिरादपत्र।

- (२) मोही हक वापत मेरो ससुरा अम्रिका प्रसाद नाउँको नाउँमा प्राप्त भएको जग्गा निज ससुराको सेवा टहल गरी रिझाए वापत आफ्नो निजी आर्जनको अन्य अंशियार बिच वण्डा नलाग्ने मु. ऐन अंशवण्डाको १८ नं. बमोजिम आफ्नो सुरक्षित सम्पत्ति कि.नं. ९३१ को ज.वि.०-२-१० जग्गा मिति २०६५।६।२ गते हालै देखिको बकसपत्र लेखि दिनु भएको हो उक्त लिखत बदर हुने होइन झुठ्ठा फिराद दावी खारेज गरीपाउँ भन्ने व्यहोराको प्रतिवादी सुदामा नाउनीको प्रतिउत्तर पत्र।
- (३) वादी कलावती नाउँ र केशवरामका बिचमा अंशवण्डा भएको छैन, निजहरू एकासगोलका अंशियार हुन। बकसपत्र लिखत बदर हुनुपर्ने हो भन्ने व्यहोराको वादीका साक्षी रामकुमार कलवार र चिन्ता पासीले शुरु अदालतमा गरेको बकपत्र।
- (४) वादीको अंश हक नलाग्ने दाताले मोहियानी हक वापत प्राप्त गरेको निजी आर्जनको जग्गा हालै देखिको बकसपत्र गरी दिएको देखिँदा उक्त र.नं. ६५१ख मिति २०६५।६।२ को हालै देखिको बकसपत्र लिखत बदर गरी पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर्छ भन्ने बाँके जिल्ला अदालतको फैसला।
- (५) सगोलमा आयआर्जन गरेको जग्गा यी प्रत्यर्थीलाई हक छोडी बकसपत्र गर्दा म पुनरावेदक समेतको सहमति मञ्जुरी बिना बकसपत्र गरी दिएको प्रमाणित हुँदा हुँदै पनि

- निजी आर्जनको कायम गरी वादीको दावी नपुग्ने गरी भएको शुरु फैसला कानूनी त्रुटिपूर्ण हुँदा बदर गरी हक इन्साफ गरी पाउँ भन्ने कलावती नाउँको पुनरावेदनपत्र।
- (६) यसमा दुवै पक्षको पुनरावेदन परेको देखिँदा दुवै पक्षलाई पुनरावेदन परस्पर सुनाई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने दे.पु.नं. २५०, २७१ को अंश मुद्दामा आदेश भएको हुँदा प्रस्तुत मुद्दामा अ.वं. २०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम प्रत्यर्थी झिकाई पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको आदेश।
- (७) यसमा दावीको जग्गा प्रतिवादीका ससुराले मोहीमा जोतगोड गरी आई मोही र जग्गाधनी बीच चलेको बाँडफाँड मुद्दामा मोहीको हैसियतले बाँडफाँड गरी लिई पाएको उक्त जग्गा भएको र सोही जग्गा निजबाट प्रतिवादीलाई बकसपत्र गरी दिएको कुरामा वादीले पुनरावेदन पत्रको प्रकरण नं. ३(ख) मा स्वकारै गरेको र त्यस्तो जग्गामा वादीको अंश हक लाग्न नसक्ने हुँदा यसमा वादीको बकसपत्र लिखत बदर गरी पाउ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरी भएको शुरु बाँके जिल्ला अदालतको मिति २०६७।२।१२ गतेको उक्त फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको फैसला।
- (८) मेरो अंश हक लाग्ने जिल्ला बाँके बसुदेवपुर गाँउ विकास समिति वडा नं. ६ कि.नं. ९३१ को ज.वि. ०-२-१० जग्गा मेरो सहमती विना मलाई नोक्सान पुऱ्याउने कुनियतले प्रतिवादी सुदामा नाउँनीले स्व.अम्रिकाप्रसाद नाउँबाट र.नं. ६५१ “ख” मिति ०६५।६।२ गते हालै देखिको बकसपत्र रजिष्ट्रेशन पारित गरी दिई लिएकाले उक्त मेरो अंश हक लाग्ने जग्गा प्रतिवादीले एकलौटी कायम गर्ने गरी दावीको बकसपत्र लिखतमा दावी नपुग्ने भनि शुरु जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत नेपालगञ्जको मिति २०६८।३।२८ को फैसला न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) को खण्ड (क) र (ख) को त्रुटी देखिँदा मुद्दा दोहोऱ्याउने निस्सा प्रदान गरी मुद्दा दोहोऱ्याई हेरी उल्टी गरी अंश पाउने गरी फैसला गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदक वादी कलावती नाउँको निवेदन पत्र।
- (९) यसमा यसै लगाउको ०६८-RI-०९८१ को मुद्दामा आज यसै इजलासबाट मुद्दा दोहोऱ्याई हेर्ने निस्सा प्रदान भएको र प्रस्तुत मुद्दासँग अन्तरप्रभावी हुँदा सोही कानूनी त्रुटीका आधारमा प्रस्तुत मुद्दा समेत न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा १२(१) (क) र (ख) बमोजिम मुद्दा दोहोऱ्याई हेर्ने निस्सा प्रदान गरीदिएको छ। विपक्षी झिकाई नियमानुसार गर्नु भन्ने यस अदालतको आदेश।

(१०) नियमबमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सुचीमा चढी यस ईजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादी कलावती नाउँको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री नारायण प्रसाद भट्टराईले अंश हक लाग्ने जग्गा प्रतिवादीले एकलौटी कायम गर्ने गरी सहमती विना कुनियतले प्रतिवादी सुदामा नाउँनीले स्व.अम्रिकाप्रसाद नाउँबाट र.नं. ६५१ “ख” मिति ०६५।६।२ गते हालै देखिको बकसपत्र रजिष्ट्रेशन पारित गरी लिएकी छन। उक्त जग्गा जे जति छ त्यो सगोलको मानी उक्त सम्पत्तिबाट बराबर अंशियार बिचमा अंशवण्डा लाग्ने हुँदा उक्त मितिको बकसपत्र बदर हुनुपर्दछ भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो। पुनरावेदक प्रतिवादी सुदामा नाउँनीको तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ताहरू श्री रमेशकुमार मैनाली , श्री नारायण प्रसाद वन्जाडे र श्री नारायण प्रसाद तिवारीले मोही हक वापत सुदामाका ससुरा अम्रिका प्रसाद नाउँको नाउँमा प्राप्त भएको जग्गा निज ससुराको सेवा टहल गरी रिझाए वापत आफ्नो निजी आर्जनको अन्य अंशियार बिच वण्डा नलाग्ने मु. ऐन अंशवण्डाको १८ नं. बमोजिम आफ्नो सुरक्षित सम्पत्ति कि.नं. ९३१ को ज.वि.०-२-१० जग्गा हालै देखिको बकसपत्र लेखि दिएका हुन उक्त लिखत बदर हुने होइन भनी गर्नु भएको बहस समेत सुनियो।

(११) उल्लेखित कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकिर र पुनरावेदन सहितको मिसिल कागजातहरू अध्ययन गरी हेर्दा म फिरादीलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याई स्व. अम्रिकाप्रसाद नाउँले वण्डा लाग्ने सम्पत्ति वण्डा गर्न नपरोस आफूलाई फाइदा होस भन्ने उद्देश्यले कि.नं. ९३१ को ज.वि.०-२-१० को जग्गाबाट अंश हक बन्धित तुल्याउने मनसायले म फिरादीको सहमति मञ्जुरी विना बकसपत्र गरी दिएको कार्य दानबकसको १, ५ नं. तथा लेनदेन व्यवहारको १० नं. बमोजिम लिखित बदर गराई पाउ भन्ने फिराददावी, मोही हक वापत ससुरा स्व.अम्रिका प्रसाद नाउँको नाउँमा प्राप्त भएको जग्गा निज ससुराको सेवा टहल गरी रिझाए वापत आफ्नो निजी आर्जनको अन्य अंशियार बिच वण्डा नलाग्ने सम्पत्ति कि.नं. ९३१ को ज.वि.०-२-१० जग्गा मिति २०६५।६।२ गते हालै देखिको बकसपत्र लेखि दिनु भएको हो उक्त लिखत बदर हुने होइन भन्ने प्रतिवादी सुदामा नाउँनीको प्रतिउत्तर जिकिर भएकोमा वादीको अंश हक नलाग्ने दाताले मोहियानी हक वापत प्राप्त गरेको निजी आर्जनको जग्गा हालै देखिको बकसपत्र गरी दिएको देखिँदा उक्त र.नं. ६५१ख मिति २०६५।६।२ को हालै देखिको बकसपत्र लिखत बदर गरी पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहरी शुरु बाँके जिल्ला अदालतबाट भएको फैसला उपर

चित्त नवुझाई वादी कलावती नाउँको मुद्दा दोहो-याई पाउँ भन्ने निवेदन दर्ता भई पुनरावेदनको निस्सा प्रदान गर्ने आदेश भई पुनरावेदन दर्ता हुन आएको देखियो।

- (१२) यसमा शुरु जिल्ला अदालतको फैसलालाई सदर गरेको पुनरावेदन अदालत नेपालगन्जको फैसला मिलेको छ छैन ? पुनरावेदक वादीप्रतिवादीहरूको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्छ सक्दैन ? सो सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो।
- (१३) निर्णयतर्फ विचार गर्दा मुल पुर्खा ससुरा स्व. मथुरा नाउको २ छोरा जेठा प्रतिवादीको ससुरा स्व. अम्रिका प्रसाद तथा कान्छा वादी कलावतीको लोग्ने स्व. जिमिदार नाउँ भई निज स्व. अम्रिका प्रसादको छोरा प्रतिवादी केशवराज भई निज प्रतिवादी केशवरामकी श्रीमती प्रतिवादी सुदामा नाउँनी हुन। कान्छा स्व. जिमिदार नाउँको श्रीमती फिरादी कलावती नाउँनी भएको तथ्यमा विवाद छैन।
- (१४) वादी कलावती नाउँका पति जिमिदार नाउँ परलोक भई सकेको भन्ने देखिन्छ। निज स्व. जिमिदार नाउँका दाजु नाताका व्यक्ति प्रतिवादी सुदामा नाउँको ससुरा अम्रिका प्रसाद भएको भन्ने तथ्यमा विवाद छैन। निज अम्रिका प्रसाद पनि परलोक भईसकेको देखिँदा वादीका पति र प्रतिवादीका ससुरा अम्रिका नाउँ दाजुभाई नाताको भन्ने स्पष्ट छ। स्व. अम्रिकाप्रसाद नाउँले कि.नं. ९३१ को ज.वि.०-२-१० को जग्गाबाट अंश हक बञ्चित तुल्याउने मनसायले सहमति मञ्जुरी विना बकसपत्र गरी दिएकोले कार्य दानबकसको १, ५ नं. तथा लेनदेन व्यवहारको १० नं. बमोजिम बकसपत्र लिखत बदर गराई पाउ भन्ने मुख्य फिराददावी रहेको छ। यसमा स्व. अम्रिकाप्रसाद नाउँले आफु वृद्धा अवस्थाको भई आफ्नो सेवा टहल रेखदेख सुसार खान लाउन समेत मेरो छोरा वुहारी सुदामा नाउँनीले गर्दै आईरहेकोले निजबाट खुस भई मिति २०६५।६।२ मा र.न.६५१ख बाट हालैदेखिको बकसपत्र गरीदिएको देखिन्छ। उक्त दावीको जग्गा प्रतिवादीका ससुरा स्व. अम्रिकाप्रसाद नाउँले मोहीयानी हक वापत प्राप्त गरेको निजि आर्जनको जग्गा रहेभएको देखिन्छ। उक्त जग्गा प्रतिवादीका ससुराले मोहीमा जोतगोड गरी मोही र जग्गाधनी विच चलेको बाडफाँड मुद्दामा मोहीको हैसियतले बाँडफाँड गरी लिई पाएको जग्गा भएको र सोही जग्गा निजबाट प्रतिवादीलाई बकसपत्र गरीदिएको कुरा प्रतिवादीले पनि स्विकार गरेको देखिन्छ। मुलुकी ऐन लेनदेन व्यवहारको १० न ले आफ्नो निजी आर्जनको सम्पत्ति बेचबिखन वा कुनै किसिमले हकदावी छाडी दिदा मन्जुरी लिनु पर्दैन भन्ने र दान बकसको १ न. ले आफ्नो हक पुग्ने सम्पत्ति दान वा बकस गरिदिन हुन्छ भन्ने कानुनी व्यवस्था गरेको छ। तसर्थ त्यसरी प्राप्त गरेको जग्गामा वादीको अंश हक लाग्न सक्ने

नदेखिनुका साथै यसै लगाउको दे.पु.न ०७०-सी-०२३७ को अंश मुद्दामा आज यसै ईजलासबाट वादीले कि.न. ८३१ र ८८३ वाहेकका जग्गाहरूबाट आफ्नो पतिको अंश भागबाट अंश पाउने ठहरी पु.वे.अ. नेपालगंजबाट भएको फैसला सदर हुने ठहरी फैसला भएको समेतबाट सो लगाउको अंश मुद्दाबाट वादीले आफ्नो अंश हक पाउने नै हुँदा उल्लेखित मितिको वकसपत्र लिखत बढेर गरी पाउँ भन्ने यी पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर मनासिव देखिएन।

(१५) अतः माथि विवेचित तथ्य, कारण र कानुनी आधार प्रमाणबाट समेतबाट आफुले दिन पाउने आफ्नो ससुरा हकवाला अम्बिकाप्रसाद नाउँले मिति २०६५।६।२ मा र.न.६५१ख बाट हालैदेखिको वकसपत्र गरीदिएको देखिदा वकसपत्र लिखत बढेर गरी पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न नसक्ने ठहर गरी भएको बाँके जिल्ला अदालतको फैसला सदर गरेको पुनरावेदन अदालत नेपालगंजको मिति २०६८।३।२८ को फैसला मिलेकै देखिदा यस अदालतबाट मिति २०७०।४।१८ गते मुद्दा दोहो-याई हेर्न भएको निस्सासँग सहमत हुन सकिएन। पुनरावेदन अदालत नेपालगंजको मिति २०६८।३।२८ को फैसला सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपशिल बमोजिम गर्नु।

तपशिल

माथि ठहर खण्डमा लेखिएबमोजिम पुनरावेदक वादी कलावती नाउँको पुनरावेदन दावी पुग्न नसकी फैसला भएकोले वादीले यस अदालतमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राखेको कोर्टफी रु १००।—जफत हुने हुदा केही गर्नु परेन -----१
प्रस्तुत मुद्दाको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु -२

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत/उपसचिव: कोशलेश्वर ज्ञवाली

कम्प्युटर अपरेटर: प्रेम बहादुर थापा

इति संवत् २०७३ साल भदौ महिना १५ गते रोज ४ शुभम्.....